

Průzkum mezi poskytovateli VaVal v ČR zaměřený na uplatňování principů Open Science

Vyhodnocení dotazníkového šetření 2023/2024

Zadání průzkumu: Úřad vlády ČR
Vytvoření a vyhodnocení dotazníku: Národní technická knihovna

Autoři zprávy: Jitka Balcarová, Eva Dibuszová, Martin Svoboda

Praha, květen 2024

Úvod

Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+ v prvním ze svých pěti cílů, v bodu 1.8 stanoví cíl *Snížit administrativní zátěž ve VaVal, zejm. u administrativy při podání návrhů projektů a vykazování a vyúčtování nákladů na základě stejných pravidel pro všechny poskytovatele („jednotné metodické prostředí“)*. Jako nutný podklad pro budoucí žádoucí sjednocování pravidel proto v návaznosti na setkání Rady pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI) se zástupci poskytovatelů finanční podpory VaVal konané dne 23. 11. 2023 připravil Úřad vlády, Sekce pro vědu, výzkum, vývoj a inovace ve spolupráci s Národní technickou knihovnou dotazníkové šetření s názvem *Průzkum mezi poskytovateli VaVal v ČR zaměřený na uplatňování principů Open Science*. Cílem tohoto průzkumu bylo zmapování současného stavu uplatňování principů Open Science (dále jen OS) tak, jak se objevují v požadavcích výzev na podávání projektů jak národních, tak i zahraničních, zejména evropských. Praxe není ani v evropském měřítku zatím ustálená a podmínky splnitelnosti některých požadavků v podmínkách České republiky jsou v současnosti u řady požadavků teprve připravovány probíhajícími projekty a nejsou prozatím požadovány existujícími předpisy regulujícími vědecký provoz. **Není proto překvapující, že míra pozitivních odpovědí na jednotlivé tematické okruhy není vysoká.**

Poskytovatelé byli požádáni, aby uvedli, jak mají v současnosti nastavené své politiky a požadavky v **sedmi** tematických oblastech:

1. Otevřený přístup k vědeckým publikacím
2. Správa výzkumných dat
3. Metadata publikací a dat uložených v repozitáři
4. Další postupy Open Science
5. Finanční podpora – způsobilé náklady
6. Motivace/hodnocení Open Science
7. Podpůrné informační aktivity k Open Science

Šetření mělo mezi poskytovateli i edukační charakter vzhledem k možnostem uplatňování požadavků. Průzkumu se účastnilo **čtrnáct¹** poskytovatelů podpory VaVal.

Rozsáhlé poznámky jsou uvedeny na konci souvislého textu jako Vysvětlivky

¹ Za Ministerstvo zdravotnictví dotazník odevzdala jeho Agentura pro zdravotnický výzkum.

1. Otevřený přístup k vědeckým publikacím

1.1, 1.2 Politika OA; dostupnost

Vlastní politiku Otevřeného přístupu (OA) k vědeckým publikacím má **sedm** poskytovatelů (AV ČR, GA ČR, TA ČR, MK, MPSV, MŠMTⁱ, MZdⁱⁱ), veřejně je dostupná u **šesti** z nich (AV ČR², GA ČR³, TA ČR⁴, MK⁵, MŠMT⁶, MZd⁷) a jako povinnost příjemce ji vyžaduje **pět** z nich (AV ČR, TA ČR⁸, MK, MPSV, MŠMT).

1.3 Uložení do repozitáře; verze dokumentu

Je součástí všech **sedmi** politik OA, ale jako povinné je vyžaduje jen **pět** z nich; **čtyři** poskytovatelé požadují vydavatelskou verzi (VoR), **jeden** se spokojí s poslední autorskou verzí (AAM).

1.4 Okamžitý přístup

Je součástí čtyř ze **sedmi** politik OA, ale jako povinné je vyžadují jen **tři** z nich (MŠMT, MKⁱⁱⁱ, MPSV); pokud jde o druhy výsledků, všichni **tři** požadují recenzovaný odborný článek (J) a stať ve sborníku (D), **dva** odbornou knihu (B), kapitolu v odborné knize (C) a souhrnnou výzkumnou zprávu (V), naproti tomu **MK** požaduje ještě památkový postup (N), specializovanou mapu s odborným obsahem (N) a spolu s **MPSV** také metodiku (N).

1.5 Uchování dostatečných práv duševního vlastnictví

Je součástí politiky **šesti** poskytovatelů (AV ČR, TA ČR, MK, MPSV, MŠMT, MZd); jako povinnost příjemce ji vyžadují **čtyři** (kromě TA ČR, MZd).

1.6, 1.7 Licence Creative Commons

Jsou součástí politik **čtyř** poskytovatelů (AV ČR, TA ČR, MPSV, MŠMT), od příjemce ji požadují **tři** (TA ČR, MPSV, MŠMT), přičemž požadují CC BY; **TA ČR** sice konkrétní licenci nenařizuje, ale preferuje rovněž CC BY.

1.7.2 Preferovaná cesta OA

Ze všech poskytovatelů, kteří mají vlastní politiku OA, **tři** preferují zelenou cestu (AV ČR, MPSV, MŠMT), přičemž u některých dotačních titulů MŠMT tato preference nevzniká. Poněkud kuriózně MZV uvádí, ač žádnou politiku nemá, že preferuje Diamantovou cestu.

² Dostupnost: [Politika otevřeného přístupu v AV ČR](#)

³ Dostupnost: <https://gacr.cz/zadavaci-dokumentace/>

⁴ Dostupnost: [Výzkumná data a otevřený přístup k výstupům/výsledkům](#); veřejně přístupné vždy u příslušné veřejné soutěže, která OA podporuje, např. [Zadávací dokumentace 4. VS programu SIGMA dílčí cíl 1.](#)

⁵ MK ve svých veřejně dostupných Všeobecných podmínkách pro příjemce účelové podpory ([Vyhlášení 1. veřejné soutěže NAKI III na období let 2023-2027](#)) a v podmínkách pro poskytování IP DKRVO ([Výzva k hodnocení VO IP DKRVO 2024-2028](#)) uvádí v článku věnovaný způsobilým a uznatelným nákladům, že platby za otevřený přístup k výsledkům (Open Access), jsou považované za způsobilé náklady.

⁶ Dostupnost: <https://opjak.cz/dokumenty/otevrena-veda/>

⁷ Zveřejnění na webových stránkách Agentury pro zdravotnický výzkum v FAQ, samostatná sekce Výzkumná data a otevřený přístup k výstupům/výsledkům. Zároveň součást na internetu zveřejněné Zadávací dokumentace vyhlášené nové veřejné soutěže (2024): <https://www.azvcr.cz/casto-kladene-dotazy/>; <https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2024/05/ZD-VES-2025.pdf>.

⁸ **TA ČR** v doplňujícím komentáři uvádí, že dodržování politiky OA je povinné pro všechny projekty, ale jen u předem určených veřejných soutěží, u kterých to definuje zadávací dokumentace (toto platí pro všechny informace v tematickém oddíle č. 1); popsáno ve Specifických podmínkách smlouvy (zveřejněné na www.tacr.cz vždy u příslušné veřejné soutěže).

Tabulka 1: Praxe otevřeného přístupu k vědeckým publikacím u 14 poskytovatelů VaVal

Otevřený přístup k vědeckým publikacím	ANO
1.1 Máte politiku otevřeného přístupu (OA) k vědeckým publikacím?	7
1.1.1 Je dodržování vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	5
1.2 Jsou informace o této politice veřejně dostupné na internetu?	6
1.3 Je součástí vaší politiky uložení publikace do (důvěryhodného) repozitáře?	7
1.3.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	5
Povinná Vydavatelská verze (VoR, Version of record)	4
Povinná Autorská verze po recenzním řízení (AAM, Author Accepted manuscript)	3
1.4 Je součástí vaší politiky zajistit okamžitý otevřený přístup k vědeckým publikacím?	4
1.4.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	3
1.4.2 Pokud ANO, ke kterým výsledkům (dle Definice druhu výsledků M17+)?	
recenzovaný odborný článek (J)	3
odborná kniha (B)	2
kapitola v odborné knize (C)	2
stať ve sborníku (D)	3
metodika (N)	2
léčebný postup (N)	0
souhrnná výzkumná zpráva (V)	2
památkový postup (N)	1
specializovaná mapa s odborným obsahem (N)	1
1.5 Je součástí vaší OA politiky uchování dostatečných práv duševního vlastnictví?	6
1.5.1 Je výše dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	4
1.6 Je součástí vaší OA politiky zveřejňování vědeckých publikací pod veřejnými licencemi např. Creative Commons?	4
1.6.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	3
1.7 Určuje vaše OA politika konkrétní typy licencí Creative Commons?	2
1.7.1 Pokud ANO, je preferována nejvolnější veřejná licence Creative Commons "Uved'te původ" CC BY?	3
1.7.2 Je součástí vaší OA politiky preference některé z cest OA (např. zelené, zlaté, diamantové)?	4

2. Správa výzkumných dat

Povinnosti týkající se správy výzkumných dat jsou v ČR uloženy zákonem č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků.

Vysvětlivka^{iv}.

2.1, 2.2 Politika správy výzkumných dat; dostupnost

Politiku správy výzkumných dat má **pět** poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, MK⁹, MPSV, MZd) a její dodržování je u všech **pěti** povinné. Veřejně dostupná na internetu je u **tří** poskytovatelů (GA ČR, TA ČR⁹, MZd¹⁰).

2.3, 2.4 Správa dat a Plán správy dat v souladu s FAIR principy

Je součástí politiky **tří** poskytovatelů (TA ČR, MŠMT, MZd)¹¹, u **dvou** z nich (TA ČR, MŠMT) je pro příjemce povinná. Zpracování plánu správy dat je součástí politiky **čtyř** poskytovatelů (TA ČR, MPSV, MŠMT, MZd) a zpracování Plánu správy dat podle FAIR principů je pro příjemce povinné; šablonu pro Plán správy dat poskytují **dva** poskytovatelé (TA ČR, MŠMT).

2.5 Pravidelná aktualizace Plánu správy dat

Je povinná pro příjemce **čtyř** poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, MPSV, MŠMT).

2.6, 2.7 Uložení dat do repozitáře podle Plánu správy dat požadují **tří** poskytovatelé (TA ČR, MŠMT, MZd), včetně otevřeného přístupu k těmto datům.

2.8, 2.9 Přístup k datům v repozitáři „otevřený jak jen možno, uzavřený jen jak nutno“ ve svých politikách požaduje **pět** poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, MK, MŠMT, MZd) a **tří** z nich (TA ČR, MK, MŠMT) požadují zveřejnění výzkumných dat pod veřejnou licenci.

2.10 Odůvodnit nezveřejnění některých nebo všech dat v Plánu správy dat umožňuje politika **pěti** poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, MK, MŠMT, MZd).

Tabulka 2: Praxe správy výzkumných dat u 14 poskytovatelů VaVal

Správa výzkumných dat	ANO
2.1 Máte politiku správy výzkumných dat?	5
2.1.1 Je dodržování vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	5
2.2 Jsou informace o této politice veřejně dostupné na internetu?	3
2.3 Je součástí vaší politiky správa dat v souladu s FAIR principy?	3
2.3.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	2
2.4 Je součástí vaší politiky vypracovat Plán správy dat (v souladu s FAIR principy)?	4
2.4.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	4
2.4.2 Pokud ano, poskytuje/doporučujete pro vytvoření Plánu správy dat šablonu/template nebo jiný nástroj?	2
2.5 Je součástí vaší politiky pravidelná aktualizace Plánu správy dat?	4
2.5.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	4
2.6 Je součástí vaší politiky uložení dat do (důvěryhodného) repozitáře v souladu s lhůtami v Plánu správy dat)?	3
2.7 Je součástí vaší politiky zajištění otevřeného přístupu k výzkumným datům uloženým v repozitáři (v souladu s Plánem správy dat)?	3
2.8 Je součástí vaší politiky požadovat otevřený přístup k datům v souladu se zásadou „otevřená jak jen možno, uzavřená jen jak nutno“?	5
2.9 Je součástí vaší politiky zveřejnění výzkumných dat pod veřejnou licenci?	3
2.10 Je součástí vaší politiky možnost odůvodnit nezveřejnění (některých nebo všech) dat v Plánu správy dat?	5

⁹ Dostupnost: [Výzkumná data a otevřený přístup k výstupům/výsledkům](#)

¹⁰ Politika MZd je zveřejněna na webových stránkách Agentury pro zdravotnický výzkum v FAQ, zároveň je součástí vyhlášení nové veřejné soutěže (2024): <https://www.azvcr.cz/casto-kladene-dotazy/>; <https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2024/05/ZD-VES-2025.pdf>.

¹¹ Dodržování politiky správy dat je pro příjemce povinné i u GA ČR, avšak tato politika není v souladu s FAIR principy. Politika požaduje i zpracování Plánu správy dat a povinnost jeho dodržování příjemcem, avšak ani zde není v souladu s FAIR principy.

3. Metadata publikací a dat uložených v repozitáři

3.1, 3.2 Politiky metadatového popisu vědeckých publikací a vědeckých dat

Obě politiky včetně rozsahu metadatového popisu mají nastavení **dva** poskytovatelé (AV ČR,¹² TA ČR), přičemž povinnost příjemce politiku dodržovat vyžaduje pouze AV ČR, TA ČR¹³ rozsah metadat uvádí jako doporučený.¹⁴

Tabulka 3: Nastavení politiky metadatového popisu vědeckých publikací a výzkumných dat v repozitáři u 14 poskytovatelů VaVal

Metadata publikací a dat uložených v repozitáři	ANO
3.1 Máte nastavenou politiku metadatového popisu vědeckých publikací včetně jeho rozsahu?	2
3.1.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	1
3.2 Máte nastavenou politiku metadatového popisu výzkumných dat včetně jeho rozsahu?	2
3.2.1 Je dodržování této části vaší politiky povinné pro příjemce podpory?	1

¹² Knihovna AV ČR provozuje systém pro evidenci výsledků vědecké práce v AV ČR – ASEP. V rámci tohoto systému jsou definované formuláře pro metadatový popis jednotlivých druhů výsledků včetně definice rozsahu tohoto popisu. V tomto smyslu lze uvažovat, že AV ČR disponuje politikou metadatového popisu výsledků. Část polí je povinná. Pro výsledky výzkumu (publikační i nepublikační výsledky) jsou pole metadatového popisu definovány systémem VaVal. Pro výzkumná data jsou pole metadatového popisu definována metadatovým schématem registrační agentury DataCite, prostřednictvím které je uloženým datasetům přidělován persistentní identifikátor DOI. Blíže: <https://asep-portal.lib.cas.cz/pro-zpracovatele/manual/popis-poli/>

¹³ Komentář TA ČR: Rozsah metadat je pouze doporučený – metadata by měla obsahovat název dat, celá jména tvůrců a přispěvatelů, informace o poskytovateli podpory, programu a projektu a uvádět datum publikování, jazyk dat, délku embarga a perzistentní (trvalý) identifikátor (například Digital Object Identifier/DOI). Dále se doporučuje uvádět i další údaje jako jsou: licenční podmínky, trvalé identifikátory osob, organizací a podpory. Příjemci by měli poskytnout prostřednictvím repozitáře dostatečné informace o všech dalších výsledcích výzkumu nebo nástrojích a instrumentů potřebných k opětovnému využití výzkumných dat nebo k jejich validaci.

¹⁴ MK k bloku dotazů uvádí komentář, že nelze odpovědět jednoznačně z důvodu, že mezi jednotlivými oblastmi humanitních věd jsou značné rozdíly, a proto odpovídalo podle majority oblastí v jeho působnosti.

MŠMT pravidla a standardy pro formáty metadat k výzkumným datům zatím od příjemců striktně nevyžaduje s odůvodněním, že tyto se teprve v ČR rodí, rovněž tak jako podklady pro vznik národní politiky, která vzejde z konsensu napříč poskytovateli.

MO s ohledem na charakter podporovaného VaV pro potřeby státu a ozbrojených sil ČR nemá nastavenou politiku metadatového popisu vědeckých publikací.

4. Další postupy Open Science

4.1 Některé další postupy Open Science podporují u příjemců **čtyři** poskytovatelé (TA ČR, MŠMT, MZV, MŽP), přičemž u dvou jde o včasné sdílení výsledků výzkumu, u tří o otevřený přístup k dalším výsledkům výzkumu, jeden doporučuje publikovat na otevřených platformách, dva doporučují postupy Citizen Science a tři podporují opatření k zajištění reprodukovatelnosti výsledků.

Tabulka 4: Další postupy Open Science u 14 poskytovatelů VaVal

Další postupy Open Science	ANO
4.1 Podporujete žadatele/příjemce, aby v projektu uplatňoval i další (nepovinné) postupy Open Science?	4
4.1.1 Včasné sdílení výsledků výzkumu (např. prostřednictvím předregistrace výzkumného záměru, registrovaných zpráv nebo publikování preprintů).	2
4.1.2 Otevřený přístup k dalším výsledkům výzkumu (např. k software, modelům, algoritmům, pracovním postupům, protokolům, simulacím, laboratorním deníkům nebo vzdělávacím materiálům).	3
4.1.3 Účast v otevřeném recenzním řízení (publikování v časopisech nebo na platformách, které poskytují tzv. open peer review).	1
4.1.4 Citizen Science a zapojení dalších relevantních aktérů (např. zapojování veřejnosti, koncových uživatelů, akademické a průmyslové sféry, veřejných orgánů, neziskových organizace atd.) do spoluvytváření výzkumných záměrů	2
4.1.5 Opatření k zajištění reprodukovatelnosti výsledků	3

5. Finanční podpora – způsobilé náklady

Otevřený přístup k vědeckým publikacím a správa výzkumných dat přinášejí pro příjemce podpory finanční náklady. Jde zejména o publikační poplatky (APC), o náklady na správu dat a na personální zajištění správy dat. V této věci jsou poskytovatelé vzácně téměř jednotní.

5.1 Publikační poplatky (zejména APC); finanční limit; omezení

Uznatelným nákladem, a to bez finančních limitů jsou u **všech čtrnácti** poskytovatelů kromě (MO). **Jediný** poskytovatel (MD) má další omezení, a to zákaz publikovat u vydavatelství MDPI.

5.2, 5.3 Náklady na správu dat; finanční limit

Uznatelnost je **identická** jako u předchozí otázky. Jen **jediný** poskytovatel uvádí finanční limit (MZV)¹⁵

Tabulka 5: Praxe finanční podpory a způsobilých nákladů u 14 poskytovatelů VaVal

Finanční podpora – způsobilé náklady	ANO
5.1 Jsou publikační poplatky (zejména APC) uznatelným nákladem?	13
5.1.1 Existuje nějaké další omezení (např. pro APC v hybridních časopisech)?	1
5.1.2 Existuje nějaký finanční limit (např. max. výše jednoho APC)?	0
5.2 Jsou náklady na správu dat uznatelným nákladem (např. sběr dat, katalogizace dat, archivace, bezpečnost dat, anonymizace dat, čištění dat, digitalizace dat, atd)?	13
5.3 Jsou náklady na personální zajištění správy data (např. data steward) uznatelným nákladem/součástí projektu?	13
5.3.1 Existuje nějaký (finanční) limit?	1

¹⁵ Komentář **MZV** uvádí, že v rámci poskytování IP DKRVO má stanoveno, že doplňkové výdaje mohou představovat maximálně 20 % z celkové částky poskytované podpory.

6. Motivace/hodnocení Open Science

6.1 Politiku hodnocení postupů Open Science v projektových žádostech, v průběhu realizace i po ukončení projektu uplatňuje **jediný** poskytovatel (**MŠMT**), přitom politika je závislá na daném dotačním titulu.¹⁶

Tabulka 6: Nastavení motivace/hodnocení Open Science u 14 poskytovatelů VaVal

Motivace / hodnocení Open Science	ANO
6.1 Máte nastavenou politiku hodnocení postupů Open Science?	1
6.1.1 Máte nastavená specifická kritéria či ukazatele pro hodnocení uplatnění principů Open Science v projektových žádostech?	1
6.1.2 Máte nastavená specifická kritéria či ukazatele pro hodnocení uplatnění principů Open Science v průběhu plnění projektu?	1
6.1.3 Máte nastavená specifická kritéria či ukazatele pro hodnocení uplatnění principů Open Science po ukončení projektu?	1

7. Informační podpora principů Open Science

7.1, 7.2, 7.3 Informační podporu formou seminářů a konzultací poskytují **tři** poskytovatelé (**AV ČR, MŠMT, TA ČR**)¹⁷, přičemž informační platformu mají **dva** z nich (**MŠMT a TA ČR**).

Tabulka 7: Poskytování podpůrných informačních aktivit k Open Science u 14 poskytovatelů VaVal

Podpůrné informační aktivity k Open Science	ANO
7.1 Poskytujete informační podporu (vzdělávání, semináře) k Open Science?	3
7.2 Poskytujete konzultace k Open Science?	3
7.3 Máte vytvořenou platformu nebo portál, kde jsou soustředěny informace, mj. i o nástrojích, týkající se Open Science?	2

¹⁶ **AV ČR** rámci připravovaného cyklu periodického hodnocení výzkumné činnosti svých pracovišť za období 2020–2024 plánuje v hodnocení zohlednit principy, které se týkají OS. **AV ČR** tak mj. navazuje na principy, ke kterým se přihlásila v rámci koalice pro reformu hodnocení výzkumu (COARA), viz: <https://www.avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/vedy-o-zemi/Akademie-ved-CR-se-pripojila-ke-koalici-pro-reformu-hodnoceni-vyzkumu/>. **MK** daný blok dotazů komentuje nutností legislativního zakotvení a promítnutí do aktualizace Metodiky 2017+, pokud by měly být kritéria a ukazatele OS součástí hodnocení návrhů projektů ÚP nebo žádostí o IP DKRVO.

¹⁷ **AV ČR** v rámci své knihovny vytvořila v roce 2023 Oddělení Open Science, které zajišťuje podporu svým pracovištím v této oblasti. Oddělení spravuje souvisící web: <https://openscience.lib.cas.cz/>. **MŠMT** poskytuje vzdělávání v rámci seminářů pro žadatele/příjemce (OP JAK), ve spolupráci s NTK organizuje pravidelné semináře (EXCELES). S doporučujícím charakterem zveřejnilo **Příručku postupů otevřené vědy**. **TA ČR** o požadavcích v oblasti OS informujeme v rámci seminářů pro uchazeče i pro příjemce. Souvisící dotazy zodpovídá prostřednictvím svého helpdesku.

Závěr

- Implementace postupů OS je u českých poskytovatelů podpory VaVal všeobecně nízká.
- Jedinou výjimkou jsou **náklady související s implementací postupů OS** (publikační náklady, tj. APC, náklady na správu dat a personální náklady na ni), které naopak uznávají všichni poskytovatelé kromě MO, pro něž je úplná otevřenost zásadně nepřijatelná.
- **Otevřeným přístupem k publikačním výstupům** se v různé míře úplnosti zabývají politiky poskytování podpory **sedmi** poskytovatelů (AV ČR, GA ČR, TA ČR, MK, MPSV, MŠMT, MZd), tj. poloviny z dotazovaných, což je historicky zcela srozumitelné.
- **Správě dat, jejím plánem a ukládáním do repozitářů** se věnují politiky **pěti**, čili zhruba třetiny poskytovatelů (GA ČR, TA ČR, MK, MPSV, MZd), přitom u MŠMT je tato politika předmětem výzev a AVČR ji propaguje centrálně prostřednictvím Knihovny AV ČR.
- Další položky jako politika metadatového popisu, podpory dalších postupů OS, zabudování vybraných postupů OS do hodnocení, apod. jsou předmětem politik **jen u jednotek** poskytovatelů.
- Zjišťované politiky u poskytovatelů vykazují značné rozdíly v pojetí formy i obsahu, a to od vypracování samostatných strategických dokumentů, přes zapracování stěžejních oblastí OS do *Pravidel pro žadatele a příjemce* účelové podpory a podmínek poskytování institucionální podpory až po pouhé konstatování tamtéž, že náklady na publikování v otevřeném režimu představují způsobilé náklady v rámci poskytování finanční podpory VaVal.
- Ve svých komentářích poskytovatelé poukazují na absenci jak legislativní opory („nemohu požadovat, co neukládá zákon“), tak i konkrétní opory v Národní politice výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+.
- Poskytovatelé podpory by zjevně uvítali platný jednotný strategický rámec implementace OS v ČR, ze kterého by mohli při zpracovávání vlastních politik a nastavování praxe vycházet.

Z dotazníkového šetření i z dalších jednání se zástupci poskytovatelů je zřejmé, že:

- vyhovět nároku cíle 1.8 *Snížit administrativní zátěž ve VaVal, zejm. u administrativy při podání návrhů projektů a vykazování a vyúčtování nákladů na základě stejných pravidel pro všechny poskytovatele* („jednotné metodické prostředí“ není v současných podmínkách realistické, a to i s ohledem na množství údajně resortně specifických podmínek u jednotlivých poskytovatelů. Podle našeho názoru je jedinou cestou stanovení všeobecně platných podmínek jen ve velmi omezeném okruhu klíčových poskytovatelů, tj. počet poskytovatelů snížit na množství obvyklé v rozvinutých ekonomikách;
- nezbytným předpokladem nastavení efektivních politik jsou legislativní a technologické podmínky splnitelnosti požadavků OS (ukládání VoR do repozitáře, ukládání datových sad do důvěryhodných repozitářů, apod.);
- ke snížení administrativy by velmi prospělo, kdyby IS VaVal obsahoval nejenom vykazovací, ale i nabídkovou stranu řízení/sledování vědeckého/výzkumného/transfervě-inovačního provozu (jako např. CRIS v Portugalsku).

Zdroje: vyplněné dotazníky, návazná doplňující a zpřesňující e-mailová a telefonická komunikace, webové stránky poskytovatelů.

Příloha: Dotazník – *Průzkum mezi poskytovateli VaVal v ČR zaměřený na uplatňování principů Open Science.*

Vysvětlivky

ⁱ **MŠMT** nemůže jednoznačně odpovědět vzhledem k rozmanitosti dotačních titulů, kde figuruje jako poskytovatel. V řadě případů je uplatňována politika OS podle aktuálních strategických dokumentů Evropské komise (EK), míra implementace se zpravidla liší s ohledem na specifika daného opatření a předmět podpory. Podmínky jsou zakotveny v zadávací dokumentaci nebo přejímány z evropských dotačních titulů tam, kde dochází ke kofinancování na české straně nebo financování na základě mezinárodní dohody či memoranda. Ty jsou zakotveny i ve smlouvách o poskytnutí podpory a rozhodnutích buď přímo, anebo odkazem na daný dokument (zadávací dokumentace, mezinárodní dohody, prováděcí dokumenty OP JAK, atp.). ANO lze jednoznačně přiřazovat ve většině případů otázek jen u programu EXCELES (LX), a dále u připravovaných výzev OP JAK (<https://opjak.cz/dokumenty/otevrena-veda/>). V případě kofinancování projektů podřízených evropským programům a aktivitám jsou uplatňovány politiky EK. V případě OP JAK se uplatňují podmínky vycházející z aktuální politiky EK, které jsou zakotveny principiálně v prováděcím dokumentu a metodikách OP JAK.

V případě velkých výzkumných infrastruktur je příjemce podpory zavázán smlouvou (v čl. 6 odst. 4) k povinnosti **spravovat výzkumná data v souladu s FAIR principy** a zajistit jejich dostupnost a šíření dle obvyklých zvyklostí daného oboru. Pokud je předmět řešení projektu předmětem obchodního tajemství, je příjemce povinen poskytnout konkrétní informace o projektu a poznatcích a jiných výsledcích projektu v takovém rozsahu a formě, aby byly zveřejnitelné. Pokud předmět řešení projektu nebo jiné aktivity výzkumu, vývoje a inovací podléhají mlčenlivosti stanovené příslušným zvláštním právním předpisem, poskytovatel a příjemce poskytují informace o prováděném VaVal a jejich výsledcích s vyloučením těch informací, o nichž to stanoví příslušný zvláštní právní předpis.

V případě projektů sdílených činností se příjemce zavazuje mimo jiné k tomu, že výsledky, jejichž volné šíření není omezeno ochranou duševního vlastnictví, bezpečnostními pravidly nebo oprávněnými obchodními zájmy podle zvláštních právních předpisů, je příjemce povinen aktivně veřejně šířit v režimu otevřeného přístupu.

ⁱⁱ Komentář **MO** uvádí, že s ohledem na charakter podporovaného výzkumu a vývoje pro potřeby státu a ozbrojených sil ČR nedisponuje politikou otevřeného přístupu k vědeckým publikacím. **MPO** upozorňuje na skutečnost, že poskytovatel podporuje výhradně aktivity, jejichž hlavními výstupy jsou inovace, případně (nepublikační) výsledky aplikovaného výzkumu. Politiku otevřeného přístupu k vědeckým informacím tedy zpracování nemá s odůvodněním, že její tvorba a uplatňování by představovaly nadměrnou administrativní zátěž jen zcela okrajově související s cíli a výsledky poskytované podpory. **MZe** nemá vypracovanou vlastní politiku OA, nicméně poskytování účelové podpory v dílčích aspektech splňuje požadavky OA. Příjemce a další účastníci projektu jsou povinni zveřejňovat výsledky výzkumného řešení v souladu s Programem aplikovaného výzkumu MZe na období 2017–2025, ZEMĚ a s tímž programem na období 2024–2032, ZEMĚ II. Závěrečnou zprávu projektu vhodnou k publikování odevzdává příjemce poskytovateli ke zveřejnění v knihovně Ústavu zemědělské ekonomiky a informací. Závazný postup při zveřejňování výsledků druhu N (Metodika, Specializovaná mapa s odborným obsahem) je poskytovatelem zveřejněn na: <https://eagri.cz/public/portal/mze/poradenstvi-a-vyzkum/vyzkum-a-vyvoj/narodni-agentura-pro-zemedelsky-vyzkum/uznani-vysledku>.

ⁱⁱⁱ **MK** k jednotlivým výsledkům přistupuje diferencovaně, tam kde je to možné a není to v konfliktu s jinými strategiemi nebo předpisy, otevřený přístup požaduje. Současně **MK** upozorňuje na to, že jednotlivé strategické dokumenty pro oblast výzkumu, vývoje a transferu znalostí nejsou vzájemně koordinovány a v některých případech se vzájemně vylučují. Právě u transferu znalostí je jeho objem ve finančním vyjádření jedním z kritérií hodnocení poskytovatelem i na národní úrovni RVVI, a právě uplatňování principů otevřeného přístupu k publikacím, konkrétně ke knihám, které jsou v humanitních vědách v působnosti **MK** jedním z klíčových výsledků výzkumu, se vydání knihy a zisk z jejího prodeje jako forma transferu znalostí s jejím zveřejněním v rámci otevřeného přístupu vylučuje. **MK** proto ve svém komentáři žádá, aby se otevřený přístup týkal pouze publikací, a nikoliv dalších výsledků aplikovaného výzkumu s argumentem, že tyto jsou i podle principů OS nepovinné a návazně, aby u vědeckých publikací byla respektována specifika humanitních věd u knih stejně, jako je tomu v zahraničí. Názorné příklady ze zahraničí **MK** ve svém komentáři neuvedlo.

^{iv} **AV ČR** dosud na centrální úrovni politiku správy výzkumných dat nemá, ale výzkumné prostředí poskytovatele reaguje na související požadavky. **MD** nemá zpracovanou politiku správy výzkumných dat, ale jeho výzkumná

organizace Centrum dopravního výzkumu disponuje systémem, který splňuje podmínky otevřeného přístupu k vědeckým datům. **MO** s ohledem na charakter podporovaného výzkumu a vývoje pro potřeby státu a ozbrojených sil ČR nezveřejňuje data z výzkumných projektů. Mnohdy se jedná o utajované skutečnosti, případně materiály označené pro služební potřebu. **MPO** nemá zpracovanou politiku správy výzkumných dat v domněnku, že v projektech zaměřených na inovace žádná data nevznikají. **MŠMT** sice nedisponuje jednotnou politikou správy dat, v dílčích dotazech však odpovídalo kladně, u některých dotazů poskytovalo odpověď v podobě „ano i ne“. Poskytovatel tento postup odůvodňuje existencí různých dotačních titulů, pro které jsou uplatňovány různé politiky. **MV** podporuje otevřený přístup k výzkumným datům s upozorněním na charakter bezpečnostního výzkumu, který je velice specifický s ohledem na svou citlivost nebo přímo zvláštní režim utajení. **MZe** rovněž nemá politiku správy dat, nicméně ji plánuje v souladu s FAIR principy zpracovat do zadávací dokumentace veřejné soutěže 2024 (Program na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024–2032, ZEMĚ II). **MZV** nedisponuje politikou správy dat, jeho přístup k příjemcům však umožňuje odůvodnit nezveřejnění některých/všech dat.

^v **MK** k bloku dotazů uvádí komentář, že nelze odpovědět jednoznačně z důvodu, že mezi jednotlivými oblastmi humanitních věd jsou značné rozdíly (např. u knihoven by bylo možné odpovědět na většinu otázek, vč. FAIR principů a plánu správy dat ANO, pro VO MK působící v jiných oblastech humanitních věd toto neplatí). Na otázky MK odpovědělo podle majority oblastí v působnosti poskytovatele. V souvislosti se zveřejňováním údajů dále MK upozorňuje na ústavní princip, kdy stát a jeho orgány mohou dělat jen to, co mají zákonem explicitně uloženo. Do doby než obecně závazný právní předpis tuto povinnost poskytovatelům neuloží, MK žádné údaje zveřejňovat nemůže.